

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto asiassa.

SVK Liitto ry on yli 50 erityisesti eteläisissä ja itäisissä osissa Suomea toimivan yhdistyksen kattojärjestö. Venäjää äidinkielenään tai muuna sujuvana käyttökielenään puhuvien ihmisten perustamat jäsenyhdistyksemme tarjoavat pääasiassa vapaaehtoisvoimin hyvin monimuotoisia toimintoja ja palveluja maamme selvästi suurimmalle ei-kotoperäiselle kielivähemmistölle. Toiminta tavoittaa tavalla tai toisella merkittävän osan yli 100 000 ihmisen vähemmistöstä, joka on lähtöisin entisen Neuvostoliiton alueelta, pääosin Venäjältä, Virosta ja Ukrainasta. Yhteistyötä tehdään laajasti suomalaisen yhteiskunnan kaikkien toimijatasojen kanssa. Jonkin verran palvelua on mahdollista tarjota myös ukrainan kielellä.

Venäjän- ja ukrainankieliset vähemmistöt eroavat muista, pienemmistä, kieliryhmistä myös siinä, että niihin kuuluvaa väestöä asuu merkittävän kokoisina yhteisön osina myös muualla kuin suurimmissa kaupungeissa. Maahanmuutto ja monikulttuurisuus tulevat olemaan jatkossa yhä merkittävämpi osa arkea myös pienemmissä kaupungeissa ja maaseutumaisten alueiden keskustaajamissa. Ja vaikka maahanmuuton edellytyksiä ja lähtömaita ollaan valtion taholta voimakkaasti muokkaamassa uusiksi, eivät venäjänkieliset ja entisen Neuvostoliiton eri alueilta lähtöisin olevat vähemmistöt ole katoamassa.

Monistakin syistä niin venäjänkielisten kuin muidenkin vähemmistöjen toimijuuden ja osallisuuden varmistaminen myös isojen kaupunkien ulkopuolella on tärkeää ei vain näiden vähemmistöjen itsensä vuoksi vaan yhteisöjen yleisen hyvinvoinnin ja elinvoiman näkökulmasta. Olemme SVK Liitossa mielellämme myös mukana rakentamassa verkostoja, välittämässä tietoa ja osallistumassa kehittämistyöhön.

Tämän tyyppiset dokumentit, joissa visioidaan laajaa kokonaisuutta yli vuosikymmeneksi eteenpäin valtiollisissa kontekstissa, joutuvat tietyssä määrin väistämättä oletamaan tiettyä kehityksen

tasaisuutta ja vakautta, jota historia ei kuitenkaan enää tällä vuosikymmenellä oli juuri tarjonnut. Näissä rajoissa Maaseutupoliittinen selonteko on ymmärryksemme mukaan osaavasti ja huolellisesti laadittu ja kuvaa varsin hyvin niitä ilmiöitä, haasteita ja mahdollisuuksia, jotka suomalaisella maaseudulla ja pienemmissä taajamissa ovat vaikuttaneet.

Ei ole yllättävää, eikä viime vuosien aikana poikkeuksellista, että selontekoluonnoksen lukija löytää eniten kommentoitavaa siitä, missä määrin aivan aivan viime vuosien akseleroitunut kehitys näkyy selonteon (osin implisiittisissä) oletuksissa tulevasta ja toisaalta, miten rohkeasti selonteko antaa eväitä epävarmaan tulevaisuuteen suuntautumisessa. Erityisen villiä ajattelua tai "kylähulluuden ilotulitusta" ei toki voida tällaisessa dokumentissa lähteä tuottamaan, mutta painopiste on nyt kuitenkin ehkä tarpeettoman paljon ylätasen käsitteissä ja konservatiivisessa jatkuvuusajattelussa.

Käytännössä suomalainen ja globaali tilanne näyttäytyvät kuitenkin sellaisina, että jatkuvuus on lähtökohtaisesti poissuljettu, sekä laajemmilla globaaleilla trendeillä että valtiollisella politiikalla. Tällöin tarvittaisiin selonteoltakin vahvempaa, äärimmäisen ajantasaista ja eteenpäin nojaavaa konkretiaa. Mikäli tällaiset avaukset tässä yhteydessä ovat mahdottomia, niihin tulisi vähintään aktiivisesti ja voimaperäisesti, mutta positiivisesti ja erityisesti ennakkoluulottoman yhteistyön mahdollisuuksien kautta kannustaa tavoitteita edistettäessä ja toimenpiteitä toteutettaessa.

Esimerkkinä, venäjänkielisen väestön asema on etenkin itäisen Suomen pienemmissä kaupungeissa ja niiden ympärillä konkreettinen asia, jota tulee ajatella aktiivisesti, monialaisesti ja yläkäsitteistä monta kerrosta kohti ruohonjuuritasoa porautuen. Ensisijaisesti venäjänkielisiin asukkaisiin tulee suhtautua, heidän kansallisuusstatuksestaan riippumatta, yhdenvertaisina kuntalaisina, joilla on samanlaiset tarpeet ja kyvyt kuin ihmisillä keskimäärin. Heidän osallisuuttaan voi kuitenkin rajata esimerkiksi heikko kielitaito, mikä tulisi huomioida. Erityisesti tämä on tärkeää tänä päivänä siitäkkin näkökulmasta, että heikosti kotoutunutta ja heikon kielitaidon omaavia yksilöitä on helpompi käyttää hyväksi yhteiskunnan kannalta haitallisissa tarkoituksissa. Siksi kotoutumiseen panostaminen ja osallisuuden varmistaminen ovat keskeisiä kaikkien maahanmuuttotasaisten vähemmistöjen osalta. Kolmanneksi, vaikka lausuntokierroksen aikataulun puitteissa mikään ei viittaa siihen, että rajaliikenne ja kauppa itärajan yli avautuisivat lähitulevaisuudessa, niin voi kuitenkin käydä yllättävän nopeasti. Luultavasti merkittäviä muutoksia nykytilaan voidaan odottaa ainakin ennen vuotta 2040, johon selonteon aikajana ylittää. Näin ollen Venäjä-suhteet sekä kielen ja kulttuurin tuntemus voivat jälleen kuulua menestys- ja vetovoimatekijöihin monilla paikkakunnilla joko ennemmin tai myöhemmin tulevinä vuosina. Tätä valmiutta ja osaamista ei tule lyhyellä tähtämellä vaarantaa.

Selonteon loppupuoli kokoaa yhteen lukuisia tavoitteita ja niiden alle 24 kehittämissuositusta. Tietty perinteiden paino näyttää ehkä siinäkin, että ensimmäinen tavoite ja sen alaiset viisi suositusta liittyvät erityyppiseen infrarakentamiseen. Tosiasiassa voitaneen kuitenkin pitää melko varmana, että infrarakentamisen puolesta kokeneita lobbajia on maamme kaikilla kulmilla sekä liike-elämän, politiikan että aktiivisten kansalaisten parissa. Tässä mielessä niiden nostaminen kärkeen selonteon tavoitteissa on turhaa. Näin siitä huolimatta, ettei toimivan infran arvoa kukaan vähättele.

Infran tulisi kuitenkin olla olemassa vain väestön tarpeita ja harkittuja tarkoituksia varten, ei itseisarvona. "Kaiken varalta" infraan ei varmasti tänä päivänä ole varaa. Nämä tarkoitukset alkavat tavoitteissa ja suosituksissa nykyisellä järjestyksellä kuitenkin hahmottua vasta infran päälle. Näin siis, mikäli lukijan mielenkiinto riittää aina intohimoja nostattavien infrakysymysten yli.

Kiitämme SVK Liitossa selonteon laatijoita siitä, että mm. maahanmuuttoon, kansalaisyhteiskunnan rooliin ja yhdenvertaisuuskysymyksiin liittyvät teemat tuodaan esiin monessa yhteydessä. Sinänsä erinomaisesta selonteosta yli yksittäisten yksityiskohtien nouseekin kriittisen huomion kohteeksi lähinnä nopeilla ja radikaaleilla muutoksilla elävään aikaan heikosti soveltuva varovaisuus sekä mm. tavoitteiden ja toimenpiteiden osalta teemojen esiin nostamisen järjestys, joka saatetaan tulkita tärkeysjärjestykseksi, olipa niin tarkoitettu tai ei. Moninaiset ihmiset ja erilaiset yhteisöt, sekä heitä ympäröivä moninainen luonto tulisi kuitenkin aina nähdä sinä "työnjohtajana", jonka ehdoilla infraakin tuotetaan. Osana tätä moninaisuutta toivomme selonteon kannustavan myös "ei-komiteapohjaiseen kylähulluuteen" keskeisenä, paikallisista voimavaroista ponnistavana elinvoimatekijänä.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

-

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Ratkaiseva kysymys on se, onko maaseutupolitiikan paino maaseudussa vai politiikassa. Mikäli maaseutu nähdään kohteena, johon sovelletaan vallalla olevaa ideologiaa, eikä esimerkiksi tutkimus- tai paikallistietoa hyödynnetä, on "järjestelmään" käytettävien resurssien määrää ja järjestelmän laajuutta harkittava tarkoin. "Kokoavalla maaseutuvaikutusten arvioinnilla" voidaan pahimmillaan päätyä tarkoittamaan juuri sitä, että maaseutu oletetaan homogeeniseksi kokonaisuudeksi, jonka hallinnointia tarkastellaan lähinnä vain jonkin maaseutua ja sen väestöä arvostamattoman ideologisen filtterin informoimana. Tällaista ylhäältä ideologisesti johdettua kollektiivitaloutta ei voi pitää toivottavana mallina sen enempää yhteisöjen elinvoiman, väestön hyvinvoinnin kuin yhteiskunnan laajemman resilienssinkään kannalta.

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Kuten useat vastaavat lausunnoilla olleet dokumentit, myös Maaseutupoliittinen selonteko nojaa ajattelussaan kesää 2023 edeltävien hallitusten jatkuvuutta ja eri sektoreiden keskinäistä vastuullisuutta korostaneeseen linjaan. Valtion näkemys erilaisten toimijatasojen ja tyyppien merkityksestä on kuitenkin tänä päivänä täysin erilainen kuin aiemmin. Kansalaisyhteiskunta varmasti löytää toimintamuotonsa ja vaikutuskanavansa myös tulevaisuudessa, mutta selonteko näyttäisi olettavan perinteisille järjestörakenteille organisoituneen kansalaisyhteiskunnan mukaista toimintaa. Tätäkin varmasti on myös jatkossa. Kansalaisyhteiskunnan on kuitenkin välttämätöntä löytää uudenlaisia tai toistaiseksi Suomessa vain vähän käytettyjä toimintatapoja perinteisten yhdistysten rinnalle, jotta toimijuus esimerkiksi sote- tai kulttuurikysymyksissä olisi mahdollista.

Mikä taho esimerkiksi tarjoaa digitukea, jos sitä tähän saakka toteuttaneilla tahoilla ei enää ole toimintaan rahoitusta?

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Edelliseen kohtaan viitaten, tilannekuvaa tulisi päivittää realismin lasien läpi tarkastellen. Vuoteen 2040 on inhimillisesti katsoen pitkä aika ja muutosten aika julkisella ja kolmannella sektorilla on vasta alussa, mutta mielikuvat asioiden jatkuvuudesta meille tuttujen rakenteiden puitteissa voivat tuoda tavoitteiden toteuttamiseen tarpeetonta takapakkia.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Visio on varsin yleistasoinen, mutta siihen toki on mahdutettu oleelliset elementit. Ihmisten nostaminen keskiöön on arvokasta.

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Visio korostaa kiitettävästi ihmistä sekä heidän yhteistoimintansa muotoja. Tämä on keskeistä ja erittäin arvokasta. Visiotakin vaivaa kuitenkin abstraktius. Tavallaan tässä on ymmärrettävä haaste, ottaen huomioon maaseutujemme moninaisuuden, erilaiset luonnonolot, tarinat, geopoliittiset asemat ja elinkeinorakenteet sekä myös jossain määrin erilaiset ja eri kieli- ja muita taustoja omaavat väestöpohjat. Ehkä visio voisi vahvemmin korostaa sekä sitä, että alueiden omaleimaisuus, niin vahvuudet kuin ehkä haasteetkin, nousevat kustakin väestöpohjasta ja että myös päätösten ja toimijuuden tulisi ankkuroitua tuohon väestöpohjaan. Tämänhetkistä muotoilua tulee helposti lukeneeksi niin, että etenkin päätöksenteko ja hallintorooleissaan ihmiset sijaitsevat jossain ylä- tai ulkopuolella maaseudun.

Rakenteellinen ongelma on sama kuten tavoitteissa ja suosituksissakin, asioita lähdetään avaamaan ylhäältä, abstraktioista, mielikuvista tai rakenteista käsin. Tavoitteet ja suositukset alkavat infrarakentamisesta, ja vaikka ihmiset yhteisöissään seuraavat hyvin mukana, he tulevat kuitenkin infran jälkeen. Visiossa keskitytään ihmisiin, mutta paikalliset ihmiset "paikallislähtöisine mahdollisuuksineen" tulevat esiin viimeisinä, vasta abstraktisti hallinnoivien ja "mielikuvittelevien" ihmisten jälkeen. Kuitenkin niin mielikuvat kuin infrastruktuuri tulisi synnyttää ihmisistä käsin ja paikallisten ihmisten toimesta, heitä ja toki myös laajemmin suomalaista yhteiskuntaa varten. Tämä asioiden esittämisjärjestys on yksi tapa, jolla niitä mielikuvia luodaan, ja nykyinen järjestys on helppo lukea niin, että maaseutu on hallinnoitava kohde, ei varsinainen toimija.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituks (Anna vastaukset monivalintakysymykseen kohdassa seitsemän Muut täydennystarpeet)

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuosituks (24 kpl) olennaiset?

Kaikkia voinee pitää itsessään perusteltuina. Se, missä järjestyksessä asioita tuodaan esiin voi luoda mielikuvia tärkeysjärjestyksestä, jotka eivät ole täysin linjassa ihmislähtöisen visiokirjauksen kanssa. Oma kysymyksensä on tietenkin se, millaisille toimenpiteille milloinkin on olemassa poliittista tukea

vuoteen 2040 suunnaten. Silti pitkällä tähtäimellä tärkeiksi nähtyjä asioita ei tulisi jättää kirjaamattakaan lyhyen tähtäimen poliittisten heittojen vuoksi.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

JÄRJESTYS:

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa

Tavoite: Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita

Tavoite: Terävöitetään maaseutupoliittista suunnittelujärjestelmää

KOMMENTIT:

Tavoite: Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta

Toimiva fyysinen ja digitaalinen infrastruktuuri ja mm. eri väestöryhmille saavutettava riittävä digituki ovat tärkeitä kysymyksiä. Kuitenkin infraan resursointi tulisi nähdä pikemmin keinoja saavuttaa inhimillisiä tavoitteita ja luoda esim. taloudellista ja yhteiskunnallista toimeliaisuutta, ei tavoitteena sinänsä. Esitetyllä tavalla ja tässä järjestyksessä kirjattuna on vaara, että keskitytään infraan itseisarvoisesti, vaikka sitä tulee rajalliset resurssit huomioiden kehittää tehokkaasti mutta tarvelähtöisesti.

Tavoite: Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita

Tämä on hyvin keskeinen kysymys maaseutumme kannalta. Huomiota tulee kuitenkin kiinnittää erityisesti juuri uudistumiseen, ei pelkästään jo olemassa olevien rakenteiden ja ideoiden uusintamiseen. Selonteon maailma on pitkälti teknologisen maailmankuvan leimaama. Maaseutu tarvitsisi kuitenkin laajempaa elinkeinorakennetta, työvoimavaltaita palvelutyötä, naisten suosimien ammattikuntien kasvua ja avoimempaa suhtautumista maahan muuttaneiden työllistämiseen. Varsin naisvaltaisena järjestönä me SVK Liitossa uskomme, että vain tällaisilla keinoilla maaseutualueet pystyvät vetämään ja pitämään asukkainaan myös naisia ja perheitä, jotka myös maksavat veronsa kuntaan, jossa työskentelevät sekä myös jättävät tuloja kuntaan hankintojen ja palveluiden käytön kautta.

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa

Toimintaedellytykset, luottamus ja tulevaisuudenusko ovat kaiken pohja ja siten keskeisin tavoite.

Tavoite: Lisätään ja kootaan yhteiskunnallista maaseututietoa

Tiedon tuottaminen ja kokoaminen on hyvä alku, mutta vielä tärkeämpää olisi, että voidaan sitoutua toimimaan tiedon ja yleisen edun pohjalta, ei kapeiden intressipiirien lyhyen tähtäimen etujen nimissä.

Tavoite: Terävöitetään maaseutupoliittista suunnittelujärjestelmää

Kuten tutkitun tiedon kohdalla, myös suunnittelujärjestelmän tulisi toimia läpinäkyvästi ja luotettavasti, monipuolisesti erilaisia näkökantoja huomioiden ja maaseuduillemme luontevia vahvuuksia tehokkaasti ja riittävän monimuotoisesti kehittäen.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

Tavoite: Lisätään ja kootaan yhteiskunnallista maaseututietoa [Tieto lisää tuskaa silloin, jos sitä ei hyödynnetä...]

**Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)?
(Merkitse kehittämissuosituksien numerot 1-24)**

KEHITTÄMISSUOSITUS 18: OSALLISTAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA YHTEISTYÖ

KEHITTÄMISSUOSITUS 17: KANSALAIS- JA VAPAAEHTOISTOIMINNAN EDELLYTYKSET

KEHITTÄMISSUOSITUS 13: YHTEISÖTALOUS

KEHITTÄMISSUOSITUS 11: TKI-RAHOITUS, INNOVAATIOJÄRJESTELMÄ JA PIENET TOIMIJAT, NUORET JA NAISET

KEHITTÄMISSUOSITUS 12: OSAAMINEN JA TYÖVOIMA

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

17. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Kysymystä on tarkasteltu monitahoisesti ja mm. mahdollisuus, että maahanmuuttoon saattaa erilaisista globaaleistakin syistä kohdistua monenlaisia paineita, on tuotu hyvin esiin. Muutokset voivat vuoteen 2040 mennessä olla sekä sellaisia, jotka koetaan haastavina ja pelottavinakin, tai ne voivat olla positiivisia, jollaiseksi voitaisiin kokea itärajan avautuminen tilanteessa, jossa valta rajan molemmin puolin on luotettavissa ja vastuullisissa käsissä.

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Selonteon kaikkiin yksityiskohtiin on mahdoton paneutua, mutta kuten jo aiemmin olemme todenneet, sen painopiste on varsin "teknillis-luonnontieteellinen", erityisesti mitä tulee elinkeinorakenteen hahmotteluun. Läsnaoloon, palvelukulttuuriin, hyvinvointiin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät, karkeasti ja vanhakantaisesti "naisten sfääriin" kuuluvat teemat ovat lähes näkymättömissä. Tätä voi pitää erikoisena etenkin sikäli, että maaseudun keskeisenä ongelmana on nähty erityisesti naisten muuttaminen opiskelemaan ja töihin kaupunkeihin.

Edeltävä huomio liittyy osittain myös toiseen, myös jo aiemmin viitattuun ajatukseen siitä, miten monipaikkaisuutta tarkastellaan. Ilmiö sinällään on varmasti hyvin monisyinen, mutta yksi maaseudun ja pienten kaupunkien haaste on epäilemättä se, että niiden palveluja ja infraa käyttävät joskus merkittävästikin ihmiset, jotka maksavat verotulonsa, joskus merkittävätkin, aivan muualle. Sen lisäksi, että etätyötä tehdään vapaa-ajanasunnolta työnantajalle, joka sijaitsee esim. pk-seudulla, voidaan työtä tehdä myös keskuspaikkakunnalta pienemmällä paikkakunnalla sijaitsevalle työnantajalle, jolloin pienemmälle paikkakunnalle jää velvollisuus tukea oman kunnan yrittäjää, mutta työntekijöiden verotulot ja kulutuskäyttäytyminen eivät kuntaa hyödytä.

Tämä monipaikkaisuuden ongelma korostuu melko itsestään selvästi juuri niissä teknisissä ja hallinnollisissa tehtävissä, joista selonteon maailma pääosin koostuu.

Toki ihmisten parissa tehtävään työhön voidaan ajaa esim. 50 suuntaansa ja maksaa verot tehdä kauppareissu eri kaupunkiin, kuin missä työpaikka sijaitsee, mutta voisi olettaa, että ongelma on kertaluokkaa pienempi. Venäjänkielisen väestön osaltakin naisille tyypillisempien yritysmuotojen ja ammattien kehittäminen maaseutualueilla on merkityksellistä sikäli, että venäjänkielisiä asuu merkittäviä määriä myös suurten kaupunkien ulkopuolella, ryhmä on pääosin työikäinen ja selkeästi naisvaltainen (n.60/40%), ja naiset ovat lisäksi miehiä koulutetumpia. Heissä voi siis nähdä huomattavaa hyödyntämätöntä potentiaalia. Näin on etenkin tilanteessa, jossa itärajan sulkeutuminen sekä kaupan ja turismin hiljeneminen ovat vieneet paljon työpaikkoja, joissa heidän osaamisiaan on voitu hyödyntää.

7. Muut täydennystarpeet (anna tässä kohdassa vastaukset kohdan viisi monivalintakysymyksiin)

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

KOHDAN 5 kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

1. Digitaalisen kuilun kaventaminen

Kysymys on luonnollisesti tärkeä. Digitaaliseen kuiluun sisältyy kuitenkin monessa tapauksessa myös ihmisryhmäkohtaisia erityishaasteita digitaalisten palveluiden saavutettavuuden ja käytettävyyden,

sekä tarjolla olevien kielten näkökulmasta. Riittävä digituki tulisi voida tarjota erilaisille tarvitsijoille. Samalla kuitenkin digitaalisia palveluja hankittaessa olisi hankintaosaamiseen panostettava ja vaadittava palveluntuottajilta niin laadukkaita ratkaisuja, että digituen tarve jäisi mahdollisimman vähäiseksi. Samalla tulee muistaa, että tullessaan voimakkaan riippuvaiseksi digitaalisista ratkaisuista, yhteiskunta altistuu lukemattomille vaikeasti ennakoitaville ja hallittaville riskeille, joita voivat laukaista niin vieraan valtion, digitaalisten monopoliyhtiöiden ja rikollisten toimet, kuin myös luonnonkatastrofit. Myöskään normaalitilanteessa kaikki ihmiset eivät ole välttämättä lainkaan kykeneviä hoitamaan joitakin asioitaan digitaalisesti. Näin ollen myös fyysisen maailman ratkaisut tulee kyetä säilyttämään ja päivittämään.

2. Yleishyödyllinen kyläverkkorakentaminen

3. Kestävä liikkuminen ja liikenne

4. Yksityisteiden kunto

5. Saaristoliikenne

6. Maaseutuvaikutukset, asuminen ja talouden rakenteet

Kuten tekstissä todetaan, pääosa yrityksistä on mikro- ja pk-yrityksiä. Sen ohella, että kannustetaan uusia mikro- ja pk-yrittäjiä, tulisi aktiivisesti voida tukea olemassa olevien, etenkin työvoimavaltaisilla aloilla toimivien yritysten kasvua ja uusien, mahdollisesti kansainvälistenkin palvelualan toimijoiden houkuttelua.

7. Koordinaatio EU-rahastojen välillä

EU-rahoituksen hankkimista tulee kehittää ja koordinoida. Keskeistä on kuitenkin rahoitusten liittyminen järkeviksi ja kestäviksi osiksi suurempaa kokonaisuutta, ei rahoituksen määrä sinänsä.

8. Maaseudun kehittäminen CAP post 2027

9. YPK-toimintamallin laajempi hyödyntäminen

Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintamallin mukainen paikallisen tietämyksen hyödyntäminen ja alueen omien lähtökohtien ymmärtäminen on arvokasta. Tämän ei pidä kuitenkaan tarkoittaa vain perinteisiin tai olemassa oleviin rakenteisiin kiinnittymistä, vaan ajattelun tulee olla tavoitteellista ja suuntautua eteenpäin. Järjestöt ja yhdistykset ja niiden ylläpitämät rakenteet ja toiminnot ovat olleet keskeinen osa maaseutujen elinvoimaisuutta. Kun rahoituksia karsitaan kovalla kädellä, järjestökentän on löydettävä uusia rahoitus- ja toimintamalleja. Niillä on lähtökohtaisesti arvokkaita valmiuksia toimia edelleen monessa kysymyksessä, mutta julkisen sektorin tulisi edistää uudenlaisten kumppanuuksien (erityisesti yritys-/järjestö-kentät) syntyä toiminnan mahdollistamiseksi jatkossakin.

10. Kestävän elinvoimaisuuden indikaattoritarkastelu

11. TKI-rahoitus, innovaatiojärjestelmä ja pienet toimijat, nuoret ja naiset

Tässä suosituksessa nostetaan esille hyvin keskeisiä asioita varsin monipuolisesti. Nuoret ja naiset kaipaavat opiskelu- ja työmahdollisuuksien lisäksi myös sosiaalisia ympäristöjä, kulttuuria ja vapaa-ajan mahdollisuuksia. Työn ja yrittäjyyden tukemisessa ei teknologisten innovaatioiden kiehtovuudesta huolimatta tule unohtaa palvelualoja, matkailua, hyvinvointipalveluja jne, yleensä ihmisten toisille ihmisille ja toisten ihmisten kanssa tekemää työtä, mikäli asukaskato halutaan saada käännettyä. Työssäkäyvät asukkaat tuovat verotuloja ja mahdollistavat kulutuksellaan muita työpaikkoja. Pitkälle automatisoidut tuotantolaitokset ja digitalouteen keskittyminen eivät tätä välttämättä tee, vaikka paperilla työpaikkoja ja tuotantoa syntyisikin. Naisten yrittäjyyttä ja työllisyyttä tulisi korostaa selonteon muissakin osissa laajemmin!

12. Osaaminen ja työvoima

Myös osaamisen ja työvoiman haasteita pohdittaessa tulisi etsiä aktiivisesti uusiakin ratkaisuja ja suhtautua rohkeasti kokeiluihin, jotka ponnistavat paikallisista tarpeista ja vahvuuksista. Opiskelumahdollisuuksien kehittämistä 15 vuoden aikajänteellä mm. työssä oppimista, etäopiskelua ja huokeita asuntoja ja vapaita kiinteistöjä hyödyntäen on varmasti mahdollista miettiä myös uusista näkökulmista. Maahanmuuttajataustaisen väestön osaamisen tunnistamista ja myös suomalaisten ulkomailla opiskelleiden tutkintojen ja osaamisen arvostamista ja tunnustamista tulee kehittää edelleen.

13. Yhteisötalous

Silppurin iskiessä perinteiseen järjestökenttään ja kansalaisyhteiskuntaan, on toivottavasti viimein tullut yleishyödyllisten yritysten ja yhteisölähtöisen yhteiskunnallisen yrittäjyyden etsikko aika maassamme. Tämä vaatii kuitenkin myös tahtotilaa julkiselta sektorilta tukea tällaista kehitystä sekä mahdollistaa eri tavoin uusien kumppanuuksien syntymistä sekä rakentaa rahoitus pohjia, joille toimintaa voidaan suunnitella.

14. Monipaikkaisuuden seuranta

15. Asuttavuuden varmistaminen

16. Luonnonvarat, maankäyttö ja oikeudenmukaisuus

Luonnonvarojen käyttöön liittyvää oikeudenmukaisuutta joudutaan tarkastelemaan monelta taholta. Mm. luonnon, asukkaiden, maanomistajien, eri ammattien harjoittajien sekä laajemmin tarkasteltavan suomalaisen yhteiskunnan edut tulisi kaikki voida huomioida. Peruuttamattominta vahinkoa huonoilla päätöksillä on kuitenkin mahdollista syntyä luonnolle, mikä sitten heijastuu väistämättä kaikkiin muihinkin osapuoliin. Koska luonnonvarojen hyödyntäminen jossakin mitassa on kuitenkin välttämätöntä, se tulee tehdä vastuullisesti ja myös alueen väestön ja suomalaisen yhteiskunnan kannalta kannattavasti. Ei niin, että me kannamme riskit ja kärsimme haitat, mutta hyödyt luovutetaan maan rajojen ulkopuolelle.

17. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset

Tämä on keskeinen kysymys myös kaupunkien ulkopuolella. Kun vallinneet kansalaistoiminnan rakenteet rikotaan, uudet tulee rakentaa eri tavalla. Perinteinen sektorijako tulee väistämättä hämärtyämään eikä tätä tule pelätä eikä myöskään tarpeettomalla sääntelyllä rajoittaa. Kolmas sektori tarvitsee uudenlaista yritys yhteistyötä Ruotsissa tapahtuneen kehityksen mukaisesti. Julkisen sektorin yhteistyötä muiden kanssa tulee luonnollisesti kehittää. Perinteinen järjestökenttä on rakenteineen ollut vastahakoisessa murroksessa jo parikymmentä vuotta, mm. väestön ikääntymisen, moninaistumisen, kaupungistumisen, yksilöä yhteisöjen sijaan korostavan kulttuurimuutoksen ja hanketalouteen siirtymisen ja sitä seuranneen hallinnon lisääntyneiden vaatimusten seurauksena. Massiiviset rahoitusleikkaukset vievät tämän prosessin nyt maaliin, mutta tarkkoja seurauksia ei vielä voida kokonaisuudessaan ennakoida. Neljännen sektorin merkitys ja ylipäättään sen ymmärtäminen sekä muun vapaamuotoisemman yhteisöllisyyden ja aktiivisuuden mahdollisuuksia tulee pyrkiä ymmärtämään.

18. Osallistaminen, vuorovaikutus ja yhteistyö

“Kansalaisjärjestöstrategialla edistetään kansalaisjärjestöjen omaa varainhankintaa,

kehitetään valtionavustustoimintaa sekä puretaan kansalaisjärjestöjä kuormittavaa byrokratiaa. Lisäksi selvitetään minkälaista suoraa ja epäsuoraa tukea kunnat ja hyvinvointialueet myöntävät yhdistyksille ja säätiöille.”

Valtion vetäytyessä keskeisessä roolissaan kolmannen sektorin rahoittajana, olisi sekä valtakunnallisesti, alueellisesti että paikallisesti keskeistä nopealla aikataululla kehittää konkreettisia tapoja varmistaa sen tuottamien palveluiden ja tukimuotojen jatkuvuus. Toimiviksi havaituista ratkaisuista tulisi myös kertoa ulospäin niin, että muut voivat niistä oppia. Lisäksi on tärkeää, että myös erilaiset vähemmistö ryhmät ja niitä edustavat yhdistystoimijat pysyvät myös toimintakykyisinä ja että niiden ääni kuuluu verkostoissa ja niitä kutsutaan aktiivisesti mukaan yhteistyöhön. Harvempaan asuttujen alueiden näkökulmasta entisen Neuvostoliiton alueelta muuttanut ja venäjää puhuva väestö on yleensä keskeisin vähemmistöryhmä. SVK Liitto ry on kymmenien eri puolilla maata toimivien jäsenyhdistystensä kanssa aktiivisesti mukana välittämässä tietoa, rakentamassa yhteistyötä ja luomassa toimintaa. Mutta kuten muutkin monikulttuuriset järjestöt, myös me tarvitsemme aktiivista halua yhteistyöhön myös viranomaisten ja perinteisen järjestökentän taholta.

19. Välttämättömyyspalveluiden tarkistaminen ja varmistaminen

Peruspankkipalveluiden turvaaminen, kohtuuhintaisina ja kaikille saavutettavina, on yleisesti tärkeä kysymys siinäkin tapauksessa, että niiden merkitys sähköisessä tunnistautumisessa jatkossa olisi vähäisempi. Myös rahansiirtoihin on olemassa monenlaisia ratkaisuja, mutta yleisen edun voi katsoa olevan se, että pohjoismainen pankkijärjestelmämme toimisia meillä niin “matalalla kynnyksellä”, että suomalaisen yhteiskunnan rahaliikenne tapahtuisi mahdollisimman suurelta osin yhteisten ja stardardoitujen pelisääntöjen puitteissa.

SVK Liitto ry on KANEn edustajana mukana VM:n johtamassa työryhmässä, jonka tarkoituksena on jättää esitys mm. peruspankkipalveluiden tarjoamisvelvoitteen laajentamisesta koskemaan oikeushenkilöitä, siis mm. mikro- ja pienyrittäjiä yhdistyksiä, joilla on osittain ollut vaikeuksia pankkipalveluiden saamisessa tai pitämisessä. Rahanpesun ja terrorismin tukemisen vastaisten velvoitteiden sekä kustannuspaineiden keskellä peruspankkipalveluiden kattavassa toteuttamisessa on kuitenkin haasteita. Samalla, kun soveltuvat pankkipalvelut ovat erittäin tärkeät mm. yhdistystoiminnalle ja sen selkeälle raportoinnille, tulee mm. turvallisuuskäsitelmästä huomioida, että yhdistysrintamalle kohdistuu rajuja leikkauksia saattaa aukkoa täyttämään ilmestyä uusia toimijoita, joiden tarkoituksiperissä saattaa olla ei-toivottavia elementtejä. Samoin, kun suuria määriä perinteisiä yhdistyksiä ollaan ajamassa alas, voivat jotkut niistä päätyä uusiin käsiin erilaisissa, esim. rahanpesuun, terrorismin tukemiseen tai muuhun rikollisuuteen liittyvissä tarkoituksissa. Viranomaisten näkökulmasta keskeistä on, ei niinkään kontrollin lisääminen, vaan se, että terveille kansalaistoiminnalle haetaan aktiivisesti tukea ja toimintamahdollisuuksia ja luodaan yhteistyömalleja ja verkostoja niin, että tarve epämääräisille tukijoille tai toimijoille minimoituu.

20. Väestönmuutos ja elintärkeät toiminnot

Alueilla on tärkeää pystyä seuraamaan myös vähemmistökieliryhmissä tapahtuvia muutoksia ja pyrkiä varmistamaan, että kaikki kuntalaiset saavat aidot mahdollisuudet riittävään tietoon sekä

yhteisölliseen osallistumiseen. Tämä on tärkeää paitsi inhimillisesti normaalioloissa, myös kriinkestävyyden ja yhteiskunnan toimintakyvyn kannalta poikkeustilanteissa.

21. Maaseutututkimus ja maaseututieto

22. Maaseutualueiden seurantakeskus

23. MANE, dialogisuus, osallistaminen ja viestintä

24. MANE ja maaseutuvaikutusten arviointi

21.-24: Kattava ja monipuolinen tieto ja sen käytettävyys ovat tärkeitä arvoja itsessään. Käytännössä tänä päivänä on kuitenkin kyse myös siitä, halutaanko tietoa käyttää päätöksiä tehtäessä, vai ohjaako päätöksiä keskeisimmin jokin muu tekijä. Tiedon tuottamista ja kokoamista tulisi seurata myös sitoumus tiedon käyttämiseen yhteiskunnallisten ratkaisujen pohjana. Kokoavan tiedon ja tietoon perustuvien linjaustenkaan ei kuitenkaan tulisi tässä tapauksessa olla sillä tavalla yleistäviä, että paikallinen tieto ja osaaminen jäävät haitallisella tavalla alisteisiksi yleisemmän tason yleistetylle, "keskimääräiselle totuudelle". Mm. väestörakennetta tulee seurata ja ymmärtää paikallisesti, myös vähemmistöt huomioiden.

Liukkonen Olga
SVK Liitto ry - Näkymätön voimavara -toiminta